

однозначним є і її вирішення. Має бути комплексний підхід, який передбачає проведення кожною державою ефективної аграрної політики, створення економічних передумов для стабільних способів господарювання, впровадження соціальної політики щодо подолання бідності та нерівності доступу до основних продуктів харчування та забезпечення безпеки продуктів харчування [4, 280].

Література

1. Ковальов В.В. Продовольча безпека в контексті процесів глобалізації / В.В. Ковальов // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2009. – Вип. 142. Ч. 1. – с. 91 – 95.
2. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fao.org/index_ru.
3. Майстро С.В. Державне регулювання національної продовольчої безпеки в умовах глобального підвищення цін на продукти харчування / С. В. Майстро, В.О. Олійник // Теорія та практика державного управління. – 2011. – № 3(34). – с. 1 – 7.
4. Урба І.С. Продовольча безпека в умовах глобалізації / І. С. Урба // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.12. – с. 279 – 284.

*Мелентьєва О.М., студентка Факультету економіки та фінансів
Донбаський державний технічний університет
м. Алчевськ, Україна*

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день, інтелектуальний капітал виступає одним з головних ресурсів сучасних підприємств, від якого залежить подальший їх розвиток та продуктивність.

Ефективне використання інтелектуального капіталу дає змогу економити техніку, заощаджувати кошти і матеріальні засоби, вивільняє фінанси, підвищує життєздатність учасників економічного процесу, а також сприяє зростанню прибутковості економічної діяльності. Уміння користуватись інтелектуальними фондами перетворюється на першочергове завдання бізнесу [1].

Роль інтелектуального капіталу підприємства надзвичайно важлива в сучасних умовах ринку і полягає у впливі складових елементів інтелектуального капіталу, а насамперед людського капіталу, на економічні

результати і формуванні різноманітних економічних цінностей підприємства. Серед таких цінностей варто виділити: збільшення ринкової вартості підприємства; оптимізація змінних та постійних витрат, а також зменшення трансакційних витрат; підвищення ефективності використання усіх ресурсів підприємства; зростання продуктивності підприємства; розвиток інноваційного потенціалу; зміцнення і удосконалення конкурентних переваг підприємства [2].

Тому виникає потреба в удосконаленні методів оцінювання рівня використання інтелектуального капіталу промислового підприємства. З цією метою запропоновано методику, за основу якої прийнято метод оцінювання рівня використання інтелектуального капіталу підприємства С. О. Білоус-Сергєєвої, викладений у роботі «Оцінка інтелектуального капіталу промислового підприємства» [3]. Дану методику адаптовано до вимог оцінювання інтелектуального капіталу конкретного промислового підприємства металургійної галузі.

Проаналізувавши різні підходи до структурування інтелектуального капіталу промислового підприємства можна зробити висновок про необхідність оцінки інтелектуального капіталу в межах його структурних елементів, тобто персоніфікованого, техніко-технологічного, інфраструктурного, марочного та клієнтського капіталів.

Для оцінки кожної складової запропоновано використовувати певний набір показників, частина з яких є загальноприйнятною, інша частина – спеціально розроблена для визначення якісної складової використання інтелектуального капіталу. Також для оцінки інтелектуального капіталу використовуються як кількісні, так і якісні показники у найбільш прийнятному співвідношенні: 70% кількісних і 30% якісних показників. Показники розраховуються на основі фінансової звітності підприємства, даних стосовно трудових ресурсів, техніко-економічних показників та експертних даних.

До показників оцінки персоніфікованого капіталу відносяться коефіцієнт рівня оплати праці, коефіцієнт обороту з прийняття, коефіцієнт обороту зі звільнення, коефіцієнт плинності кадрів, коефіцієнт освітнього рівня та коефіцієнт підвищення кваліфікації.

Техніко-технологічний капітал оцінюється за допомогою наступних показників: фондівіддача, відношення продуктивності праці аналізованого підприємства до найбільшого конкурента в галузі, капіталовіддача, доля витрат «живої праці» в структурі витрат, коефіцієнт оновлення основних засобів, частка власного капіталу підприємства.

Марочний капітал оцінюється за допомогою показників: доля браку продукції, асортимент продукції, матеріалоемність, матеріаловіддача.

До показників оцінки клієнтського капіталу відносяться кількість ринків збуту, кількість укладених договорів та доля витрат на збут продукції у складі витрат підприємства.

Інфраструктурний капітал оцінюється експертним методом у порівнянні з іншими підприємствами галузі за допомогою показників: наявність та ефективність роботи транспортної інфраструктури підприємства, наявність та ефективність роботи ремонтної інфраструктури підприємства, наявність та ефективність роботи енергетичної інфраструктури підприємства, наявність та

ЕКОНОМІЧНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

ефективність заходів з охорони здоров'я та рекреації.

Таким чином, методика оцінювання використання інтелектуального капіталу промислового підприємства складається з п'яти етапів: оцінки персоніфікованого капіталу, оцінки техніко-технологічного капіталу, оцінки марочного капіталу, оцінки клієнтського капіталу та оцінки інфраструктурного капіталу.

На кожному з перерахованих вище етапів здійснюється оцінка показників, що характеризують той чи інший, вид капіталу промислового підприємства. Для зручності, швидкості та легкості проведення оцінки для кожної складової інтелектуального капіталу розроблена відповідна шкала. Шкала складається з п'яти рангів: «0», «1», «2», «3» та «4». Ранг «0» присвоюється показнику, розрахункове значення якого є найкращим, відповідно, ранг «4» - присвоюється найгіршому.

Для кожної складової інтелектуального капіталу побудовано таблицю з відповідними значеннями показників. В таблиці 1 представлено показники, значення та ранги для персоніфікованого капіталу металургійного підприємства.

Таблиця 1

Шкала для оцінки персоніфікованого капіталу промислового підприємства

Показники	Значення показників та ранги				
Коефіцієнт рівня оплаті праці	Менше 1	1 – 1,25	1,25 – 1,5	1,5 – 1,75	1,75 – 2 і більше
	4	3	2	1	0
Коефіцієнт обороту з прийняття, %	0 - 2	2 - 4	4 - 6	6 - 8	8 – 10 і більше
	4	3	2	1	0
Коефіцієнт обороту зі звільнення, %	0 - 2	2 - 4	4 - 6	6 - 8	8 – 10 і більше
	0	1	2	3	4
Коефіцієнт плинності кадрів, %	0 - 2	2 - 4	4 - 6	6 - 8	8 – 10 і більше
	0	1	2	3	4
Коефіцієнт освітнього рівня, %	0 - 20	20 - 40	40 - 60	60 - 80	80 - 100
	4	3	2	1	0
Коефіцієнт підвищення кваліфікації, %	0 - 20	20 - 40	40 - 60	60 - 80	80 - 100
	4	3	2	1	0

Отримані ранги підсумовуються за кожною складовою частиною інтелектуального капіталу промислового підприємства. Після цього

визначається інтегральний критерій, який дозволяє оцінити використання інтелектуального капіталу аналізованого промислового підприємства.

$$I_{IK} = \sum_{i=1}^6 PK_i + \sum_{j=1}^5 TTK_j + \sum_{k=1}^4 MK_k + \sum_{l=1}^3 KK_l + \sum_{t=1}^4 IFK_t \quad (1)$$

де I_{IK} - значення інтегрального показника інтелектуального капіталу промислового підприємства;

PK_j - показник персоніфікованого капіталу промислового підприємства;

TTK_j - показник техніко-технологічного капіталу промислового підприємства;

MK_k - показник марочного капіталу промислового підприємства;

KK_l - показник клієнтського капіталу промислового підприємства;

IFK_t - показник інфраструктурного капіталу промислового підприємства.

На основі розрахованого інтегрального показника робиться висновок про рівень використання інтелектуального капіталу промислового підприємства за допомогою таблиці 2.

Таблиця 2

Визначення рівня використання інтелектуального капіталу промислового підприємства

Значення інтегрального показника інтелектуального капіталу промислового підприємства	Рівень використання інтелектуального капіталу промислового підприємства
[0; 23]	Високий
[24; 46]	Середній
[47; 69]	Низький
[70; 92]	Дуже низький

Оцінювання рівня використання інтелектуального капіталу промислового підприємства за даною методикою було проведено на прикладі підприємства ВАТ «Запоріжсталь» за 2008 – 2010 роки. Розрахунок інтегрального показника інтелектуального капіталу в динаміці за три роки наведений в таблиці 3.

Таблиця 3

Розрахунок інтегрального критерію інтелектуального капіталу промислового підприємства

Види інтелектуального капіталу промислового підприємства	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Персоніфікований капітал	13	13	13
Техніко-технологічний капітал	13	15	13
Марочний капітал	8	8	9
Клієнтський капітал	2	2	2
Інфраструктурний капітал	4	4	5
Інтегральний критерій інтелектуального капіталу	40	42	42

За результатами дослідження можна зробити висновок, що рівень використання інтелектуального капіталу ВАТ «Запоріжсталь» середній, але у 2009 та 2010 роках він дещо погіршився. Середній рівень використання

інтелектуального капіталу говорить про те, що підприємство володіє достатнім інтелектуальним капіталом, але використовує його не повною мірою.

З огляду на проведений аналіз рівня використання інтелектуального капіталу промислового підприємства, проведений на прикладі ВАТ «Запоріжсталь» можна зробити висновки про наступні напрями підвищення рівня використання інтелектуального капіталу промислового підприємства: матеріальна та нематеріальна мотивація працівників підприємства; забезпечення найбільш оптимальних умов праці; підвищення освітнього рівня персоналу; підвищення кваліфікації персоналу; використання новітніх технологій та обладнання; забезпечення найбільш оптимального розподілення коштів; підвищення ефективності роботи інфраструктури підприємства; розширення асортименту продукції та підвищення її якості за рахунок розробки інноваційних видів продукції; поступова переорієнтація від пріоритетного управління матеріальним виробництвом до управління знаннями; розширення ринків збуту підприємства за рахунок інноваційної продукції, новітніх технологій та обладнання; робота з інформаційними ресурсами; орієнтація на перспективу; розвиток співпраці з партнерами; захист інтелектуальної власності

Запропоновані напрями підвищення рівня використання інтелектуального капіталу промислового підприємства дають змогу розвивати інтелектуальний капітал підприємства, підвищувати рівень його використання та, як наслідок, сприяють підвищенню ефективності діяльності промислового підприємства та його ринкової вартості.

Література

1. Багов В.П. Управление интеллектуальным капиталом : учебн. пособ. / В.П. Багов, Е.Н. Селезнев, В.С. Ступаков. – М. : ВБ "Камерон", 2006. – 248 с.
2. Шпак Н.О., Білоус Н.Б. Сутність та класифікаційні ознаки інтелектуального капіталу підприємства. Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів.
3. Білоус-Сергєєва С. О. Оцінка інтелектуального капіталу промислового підприємства / С. О. Білоус-Сергєєва // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2011.

